

runt phantasma esse, & exclamauerunt: omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dicit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: Non enim intellexerunt de panibus. Erat enim cor eorum obcæcatum.

Prius erat præsens Christus sed dormiens, & discipuli vexati sunt & agitati fluctibus, nunc verò absens est, & tamen iisdem agitantur fluctibus: vt cum essent imperfectiores, & ad perfectum tenderent, ipse licet dormiens præsens erat: cum verò profecissent & ipse abesset, neque eos absque consolatione modicum passos reliquit, vt & ipsi redderentur fortiores, & scirent dominum in necessarijs semper affuturum. Neque enim adhuc erant perfecti, nec de panibus perfectè miraculum intellexerunt, nec Christi potestatem in multiplicatione panum agnouerant: propterea videtur dominus turbasse mare, vt vel sic agnoscerent eum.

Et cū transfreta essent venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt. ¶ Cūque egressi essent de nauis, continuò cognouerunt eum, & percurrentes vniuersam regionem illā, cæperunt in grabatis eos qui se malè habebant circumferre, vbi audiebant eum esse. Et quocunq; introibat in vicus vel in villas aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

Vsu sæpius venit, vt plerique in summa rerum felicitate Dei erga se behescentiam non agnoscant, qui demum plurimis attriti malis eū agnoscere incipiant. Hinc Apostoli tam euidentis miraculū cuius etiam fuerant participes non obseruantes permisi sunt aliquandiu fluctibus agitari, vt tandem dominum agnoscerent & plurimis alijs proficerent miraculis.

CAPVT SEPTIMUM.

Phariseos arguentes discipulos quod illotis ederēt manibus cōfutat, hominū etiam traditiones diuinis aduersas reprobat, & quæ hominem inquinant & quæ non, declarat. Chananæ in precatione perseuerantis filiam à dæmonio liberat, & furdum ac mutum sanat.

Et

E ¶ *T* conueniunt ad eum Pharisei, & quidam de scribis venientes ab Ierosolymis. † Matth. 15.2.

Nec abs re Phariseos & scribas ab Ierosolymis venientes describit, qui cæteris essent vt plurimum nequiores: sicut plerunque contingit maiorum vrbiu incolas cæteris malitia præstare: licet à qualibet tribu eiusmodi Pharisei & scribæ, & à qualibet vrbe Iudææ essent, & talem sectam profiterentur.

Et cū vidissent quosdam ex discipulis eius comunibus manibus, id est, non loris, manducare panes, vituperauerunt.

Quoniam in Christo nihil reprehensione dignum videbant, discipulos eius superstitionis arguebant, quod seniorum videlicet traditiones non obseruarent, sed comunibus manibus manducarent. Commune enim Hebræi immundum vocant, quod multa quæ à Gentibus tractare licebat, Iudæis non liceret: per quorum tactum & esum, immundi censebantur: propterea communes eos, immundos vocant, sicut communes manus immundas dicunt, quæ videlicet, illotæ sunt. Itaque quorum vsus cæteris gentibus communis ac permissus erat, sibi verò per legem aut traditionem interdictus, immundum censebant. Idq; cū alijs commune esset ac licitum, sibi illicitum, factum est vt τὸ κοινὸν, & τὸ κοινὸν scriptura vsurpauerit pro immundo, & τὸ κοινὸν ac Latinum communicare, pro inquinare, cuius significati vsus tantū est in sacris. Sed & manducare panes Hebraismus est, pro, solitum prandium siue cœnam sumere. Vituperauerunt autem Græcè dicitur *ἰμῖν* & τὸ id est, inculsauerunt, vitio verterunt, conuesti sunt.

Pharisei enim & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: & à foro venientes nisi baptizentur, nō comedūt: et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruanda.

Vetus interpres dicit à foro venientes: & quia Græcè deerat venientes, quod tamen exprimendi gratia interpres rectè addidit. Quidam verò sciolus librarius à textu veteris translationis expunxit, cū tamen relinquere deberet, adnotās ad marginem Græcis deesse, nisi studio textum nostrum corrumpere voluisset. Sensus ergo est

go est huius loci, quòd Pharisei cùm à foro redeunt, quo passim Iudæi permixti Gëtibus conueniunt: quoniam necesse est multa contrectare quæ Gentiles contingunt, quorum atrectatione immundos se putant: nunquam cibum sumunt nisi se abluerint. Id enim significat verbum baptizentur: quod plus significat quàm abluere. *βαπτίζω* enim significat immergere se, & totum corpus abluere: quod per hypocrisim faciebant Pharisei, ne qua videlicet corporis pars immunda remaneret ex contactu Gentiliorum, cùm totam mentem fordidam haberent. Sed & alia multa tradita sunt à senioribus.

Baptismata calicū, & urceorū, et ærumentorū et lectorum.

Id est, ablutiones omnium poculorum quibus ad bibendum utimur, & urceorum, Græcè *ξιδάριον*. Sunt autè lignea pocula & vasa. Et ærumentorum, id est, vasorum omnium quæ ex ære fiunt: cuiusmodi sunt lebetes, patellæ, & eiusmodi instrumenta. Et lectorum, Græcè *κλιβών*. Quòd cùm *κλίβη*, lectum significet vbi decubabant, similiter vbi accumbentes prandebant ac cenabant, similiter etiam & mensam significat, pro quo significato hic commodius sumitur. Neque enim totum lectum vbi discumbebant commodè abluere potuissent, sed pocula & vasa omnia, similiter ac mensam, quæ ad vsum sumendi cibi apta erant, abluere: & vt verba Marci utar, qui baptisimata dixit, plus indicans quàm simplices ablutiones. *βαπτισματα*, id est, tota in aquam immergendo.

Et interrogabant eum Pharisei & scribe: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

Vide Matth. 15. vsque ad hunc locum: Et inde surgens abiit.

† Isa. 19. d
Mat. 15. a
At ille respondens dixit eis: Bene prophetauit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominū, Baptismata urceorum & calicum, et similia his factis multa. Bene irritum fecistis præceptum Dei, ut traditionem vestram seruetis.

Irritum fecistis: Græcè est in præsentibus *ἀκίρῃς*, quod propriè significat repellitis, siue reijcitis.

Moyſes enim dixit: † *Honora patrem tuum & matrem tuam*: † *Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autè dicitis: Si dixerit homo patri aut matri Corban, (quod est donum) quocumque ex me, tibi profuerit: & ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quæ tradidistis: & similia huiusmodi multa facitis.*

Vbi dicit rescindentes verbum Dei, Græcè *ἀκυρώεις* quod etiã significat abrogantes, siue antiquantes, & rescindentes eo significato, quo rescindere & ratum habere contraria sunt. Toto autem hoc loco communicare, & Græcè *κοινωνῶ*, significat inquinare.

Et aduocans iterum turbas, dicebat illis: *Audite me omnes & intelligite: Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare: sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ communicant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat.*

Q. d. Sordes manuum illotarum, non inquinant hominem, sicut neq; manibus illotis sumpti cibi, quia nec animam tangunt, sed quod scædum est solum peccatû, quod animam immundâ reddit & sordidâ, & Deo displicentè.

Et cum introisset in domum à turba, interrogabât eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: *Sic & vos imprudentes estis? Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem, non potest eum communicare: quia nō intrat in cor eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas?* † Dicebant autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem. † *Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitie, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia.*

Hæc vitia satis nota sunt apud morales philosophos: & quædam eorum exteriora, quædam verò interiora, in Deum & in proximum.

Omnia hæc mala abintus procedunt, & comunicant hominè.

Horum

† Exod.

20. c.

Leuit.

20. b.

Deuter.

5. b.

Ephes. 6.

a.

† Exo.

21. c.

Leuit.

20. b.

Proue.

20. c.

† Matth.

15. c.

Heb. 2. d.

† 15. q. 6.

capite.

Si quan-

do.

Horū itaq; vitiōrū principia à concupiscentijs & corde oriuntur: & ea sunt quæ contaminant hominem, imò omnia animam, & eorum quædam corpus.

† Matth.
15.

† *Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sidonis: et ingressus domum neminem voluit scire, & non potuit latere. Mulier enim statim ut audiuit de eo, cuius filia habebat spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier Gentilis Syrophenissa genere.*

Hic Marcus addit quod alij non habent, quod latere voluit: sed non potuerat propter Chananæam, quam Syrophenissam appellat. Syrophenice autem est pars Syriæ, in qua est Damascus: quòd ex ea parte esset in qua est Phœnicia.

Et rogabat eum ut demonium eijceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorum & dare canibus. At illa respondit, & dixit illi: Vtique domine, nam & canelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade: exiit dæmonium à filia tua. Et cū abiisset domum, inuenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exiisse.

Panis filiorū est, quo manducant qui merentur filios Dei fieri, qui non ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt: qualē hanc Christus mulierem probat: & quia talem protestata est fidem, hanc dignam petitione Christus approbat. Itaque à Christo meretur audire propter sermonem scilicet fidei & humilitatis, exiit dæmonium à filia tua. Et rediens domum inuenit filiam iacentem super lectum, quam dæmon ingrediendo, & possidendo, ita vexauerat, ut vix vel modico tempore quieuerat: & sic discedente dæmone quiescebat.

† Matth.
15. c.

† *Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonē ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos: & adducunt ei surdum & mutum: & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cælum, ingemuit, & ait: Epheta, quod est adaperire.*

Vide quid sibi vult quod in curatione surdi miserit digitos

gitos in auriculas, & expuerit, & quid nobis innuat iste quem surdum & mutum Marcus appellat: qui non plene mutus fuit, sed tardè & egrè loquès, ac linguæ impeditæ: quod significat verbum Græcum *μο γλωσσις*, Similiter Epheta, quod alij proferūt Eppheta, alij *επηφθα* Ephphata imperatius passius primæ coniugationis Chaldaeorum: quod significat idem quod apertus esto, siue adaperire sicut interpret notat.

Et statim apertæ sunt aures eius: & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè. Et præcepit illis ne cui dicerent. † Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

† Mat. 9. f
12. b. 17. c.
Infr. 9. b
Luc. 9. c.
Gen. 1. d.
Ecc. 39. c.

Homo rectè loqui dicitur, qui quæ Dei sunt, loquitur, nec quid in Deum vel proximum, sinistrè loquitur. Audit verò qui dictis obedit, ad interrogata rectè respondet, & iussis obedit. Reliqua apud Matth. reperies. ca. 15.

CAPVT OCTAVVM.

Quatuor hominum milibus ex septem panibus paucisque pisciculis satiatis, signum Pharisæis negat: à quorum fermento discipulos arcet, cæcum illuminat, ac discipulos super sua conditione rogat, quibus suam prædicat passionem, & sequacibus suis pollicetur in regno suo mercedem.

† In diebus illis iterum cum turba multa esset cum Iesu nec haberent quod manducarent, conuocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducant: & si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

† Matth.
15. d.
Supr. 7. c

Miraculum de cibatatione quatuor milium hominum satis tractatur Matth. 15. nec eadè est cum ea quæ Matth. 14. de quinque milibus hominum, tractatur. vide ibidem explicationem. Quod autem dicit: triduo sustinent me, Græce habetur *πρὸς μέρους μοι*. Quod Erasmus vertit ma-
nent apud me: mihi melius videretur: perseverant mecum, quod melius interpreti consonat. Iam enim triduum,